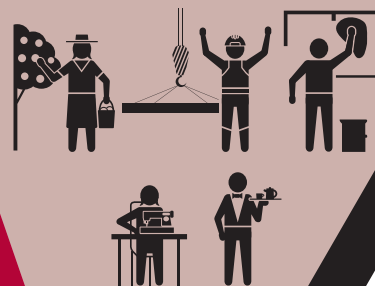

Súlyos munkaerő- kizsákmányolás: az Európai Unión belül mozgó vagy ide érkező munkavállalók

Összefoglalás

Az Európai Unió Alapjogi Chartája meghatároz bizonyos jogokat, amelyek különösen fontosak az EU-n belül mozgó vagy az EU-ba érkező munkavállalók számára. Ezek közül a legfontosabbak az emberi méltóság (1. cikk), a rabszolgaság és a kényszermunka tilalma (5. cikk), a foglalkozás megválasztásának szabadsága és a munkavállaláshoz való jog (15. cikk), a megkülönböztetés tilalma (21. cikk), a munkaközvetítői szolgáltatások igénybevételéhez való jog (29. cikk), az indokolatlan elbocsátással szembeni védelem (30. cikk), a tisztességes és igazságos munkafeltételek (31. cikk), a gyermekmunka tilalma és a fiatalok munkahelyi védelme (32. cikk), a fogyasztók védelme (38. cikk) és a hatékony jogorvoslatához és a tisztességes eljáráshoz való jog (47. cikk).

A külföldi munkavállalók súlyos kizsákmányolása általános, de gyakran láthatatlan jelenség. A fogyasztók többsége nem tudja, hogy a bevásárlóközpontban vagy üzletben megvásárolt termékeket vagy éppen a szállodában vagy étteremben igénybe vett szolgáltatásokat kizsákmányolt munkavállalók állíthatják elő. A kizsákmányolás sok gazdasági ágazatban előfordul, és a munkavállalók különféle csoportjait érintheti: ilyenek a Magyarországon burgonyát szedő román állampolgárok; a Franciaországban bentlakó gyermekgondozóként kizsákmányolt, szubszaharai országokból származó nők; a hollandiai útépitésekhez felvett portugál férfiak;

a lengyel hajógyárban szakképzetlen munkásként dolgozó észak-koreai férfiak; a Görögország déli részén gyümölcsöt szedő bangladesi és pakisztáni dolgozók. A felsorolt személyek gyakori közös tulajdonsága, hogy legfeljebb 1 eurós vagy sokkal alacsonyabb órabért keresnek, heti hat vagy hét napon, napi 12 órát vagy többet dolgoznak, durva körülmények között vannak elszállásolva és nem kapnak szabadságot vagy betegszabadságot.

A súlyos munkaerő-kizsákmányolást a növekvő globális mobilitás és a világszintű bruttó gazdasági egyenlőtlenségek vezérik. A hazai gazdasági helyzet szorításában egyre többen dolgoznak külföldön, akik gyakran készek a helyi jogi előírásoktól messze elmaradó munkafeltételeket is elfogadni, mert ez még mindig jobb, mint a szegénység és a munkanélküliség, amely elől elmenekültek. A másik országba való áttelepülés általában társadalmi és gazdasági kiszolgáltatottságot idéz elő, vagy súlyosbítja ezt a helyzetet. A kizsákmányolás veszélyét tovább növeli az abból eredő társadalmi elszigetelődés, hogy nem ismerik a nyelvet, nincsenek kapcsolataik a munkahelyen kívül, nem ismerik a helyi jogi előírásokat, és nem tudják, hová fordulhatnak segítségért.

Ez az összefoglaló vázolja az Európai Unió Alapjogi Ügynöksége által az egyik uniós tagállamból másikba költöző vagy egy harmadik országból az EU-ba érkező munkavállalók súlyos kizsákmányolásának büntethető formáiról készített kutatás eredményeit.

A munkaerő súlyos kizsákmányolása és a jog

A munkaerő-kizsákmányolás uniós és nem uniós polgárokat egyaránt érint. Az EU Alapjogi Chartájának 31. cikkében megfogalmazott, tisztességes és igazságos munkafeltételekhez való jog az uniós polgárokra és a harmadik országbeli állampolgárokra egyformán érvényes, függetlenül attól, hogy a munkavállaló tartózkodási helyzete jogszerű-e.

A „súlyos munkaerő-kizsákmányolás” a munkaerő kizsákmányolásának minden olyan formáját jelenti, amely büntethető annak az uniós tagállamnak a jogszabályai szerint, ahol erre sor kerül. A kutatás központi témája a munkahelyi kizsákmányolás és az ezzel kapcsolatos kockázatok. Nem vizsgálja azt a folyamatot, hogy a munkavállalók hogyan jutnak vagy hogyan juttatják őket a hazájukból a kizsákmányolt helyzetbe.

A súlyos munkaerő-kizsákmányolás nem mindig emberkereskedelem következménye, amely kizsákmányolás céljából bizonyos tettek elkövetéséből és tiltott eszközök alkalmazásából áll. Az ilyen kizsákmányolás áldozatait nem is feltétlenül kényszerítik a munkára; azért esnek áldozatul a kizsákmányolásnak, mert a munkatapasztalatuk olyan feltételekre terjed ki, amelyek messze elmaradnak a törvény szerint elfogadhatónak tekintettől.

AZ FRA KIVÁLASZTOTT ESETTANULMÁNYA

Az igazságszolgáltatáshoz való jog

Egy bolgár pár gyümölcsöt és zöldséget takarított be egy franciaországi gazdaságban. A kihelyezésüket egy bolgár munkáltató intézte, az anyanyelvükön készült munkaszerződéssel, jogszerűen foglalkoztatták őket, és Franciaországban bejelentett tartózkodási hellyel és foglalkoztatási jogállással rendelkeztek. Az élet- és munkakörülményeik folytán ennek ellenére rendkívül súlyos kizsákmányolást szenvedtek el, és a fizetésüket csak hat hétre kapták meg, holott öt hónapon át napi 15–16 órát dolgoztak (a visszaútra szóló repülőjegy árát is levonták a bérükből). Az ügyüket bejelentették az emberkereskedelem elleni nemzeti bizottságnál, ez utóbbi pedig felkérte a szervezett bűnözés elleni központi hivatal helyi egységét, hogy vizsgálja ki az ügyet, és előzze meg, hogy az említett bolgár munkáltató a jövőben is kizsákmányolja a munkaerőt.

A munkaerő kizsákmányolása a súlyos visszaélésektől, például a rabszolgaságtól az olyan esetekig terjed, amelyek még nem minősülnek súlyos kizsákmányolásnak vagy bűncselekménynek. A „súlyos munkaerő-kizsákmányolásba” a munkáltatókkal szembeni szankciókról szóló irányelv (2009/52/EK) 9. cikkének (1) bekezdésében említett helyzetek is beletartoznak: ha az illegális helyzetű munkavállaló alkalmazása „különösen kizsákmányoló munkafeltételek” mellett történik. Az irányelv 2. cikke szerint ez olyan munkafeltételeket jelent, amelyek „feltűnően aránytalanul eltérnek a legálisan foglalkoztatott munkavállalók foglalkoztatási feltételeitől, amely eltérés például a munkavállalók egészségét és biztonságát érinti és sérti az emberi méltóságot”. Ez a megfogalmazás az EU Alapjogi Chartájának 31. cikkét tükrözi, miszerint a munkavállalónak joga van az egészségét, biztonságát és méltóságát tiszteletben tartó munkafeltételekhez. A „súlyos munkaerő-kizsákmányolás” más szóval olyan munkahelyzeteket jelent, amelyek jelentősen eltérnek a munkaügyi törvényekben és más,

Adatgyűjtés és hatókör

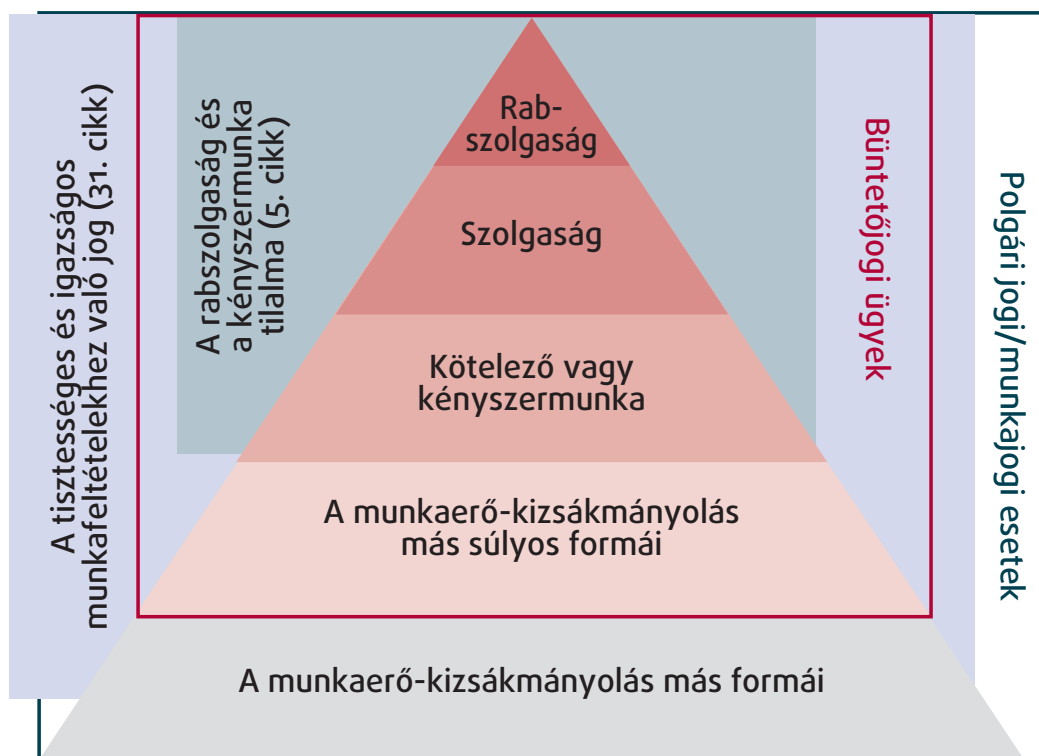
Az FRA kutatása a maga nemében az első, mivel átfogóan vizsgálja az EU-ban mozgó vagy ide érkező munkavállalók súlyos kizsákmányolásának valamennyi büntethető formáját, és ehhez másodelemzést és terepmunkát egyaránt használ. A súlyos munkaerő-kizsákmányolás jogi és intézményi keretrendszerét vizsgáló másodelemzést mind a 28 EU-tagállamban elvégezték, a terepkutatás pedig 21 uniós országban zajlott (a kutatás – részben az erőforrások korlátozottsága miatt – nem terjedt ki Dániára, Észtországra, Lettországra, Luxemburgra, Romániára, Szlovéniára és Svédországra). A kutatás különböző földrajzi régiókat, eltérő gazdasági helyzeteket és jogi hagyományokat vizsgált. A terepmunka keretében 616 szakértői interjút készítettek különféle, munkaerő-kizsákmányolással foglalkozó szakmai csoportokkal, többek között a munkaügyi felügyelőségek és a rendőrség munkatársaival, bírakkal, munkavállalói és munkaadói képviselőkkel; ezenkívül 24 fókuszcsoportos megbeszélésre is sor került, gyakorló szakemberekből álló vegyes csoportok részvételével.

A tagállami szintű szakértők által közölt információk alapján 217 darab, a súlyos munkaerő-kizsákmányolás példáit feltáró esettanulmányt is összegyűjtöttek. Ezek valódi történeteket mutatnak be, középpontban a munkavállalók által tapasztalt kizsákmányolással. Az átfogó információk hiánya folytán a bemutatott helyzetek jogi kategorizálása többnyire nem lehetséges. Sok esetben azonban emberkereskedelem állhat fenn.

különösen a javadalmazásra, a munkaidőre, a szabadságra, a biztonságra és egészségvédelemre, valamint a munkavállalókkal szembeni rendszeres,

tiszteletteljes bánásmódra vonatkozó jogi szabályozásokban meghatározott normális – tisztességes és igazságos – munkafeltételektől.

1. ábra: A munkaerő-kizsákmányolás formái és súlyossága

Megjegyzés: A kizsákmányolás összes, az ábrán bemutatott formájának áldozatai egyben emberkereskedelem áldozatai is lehetnek, amennyiben az emberkereskedelem elleni irányelv 2. cikkében az emberkereskedelemre adott és a tagállami jogba beépített meghatározás elemei teljesülnek.

Forrás: FRA, 2015

Előtérben a kockázati tényezők

Az FRA kutatásának célja, hogy támogassa az uniós intézményeket és a tagállamokat a súlyos munkaerő-kizsákmányolás megelőzésében, az olyan helyzetek felügyeletében, ahol súlyos munkaerő-kizsákmányolás fordul elő, és az áldozatok igazságszolgáltatáshoz való jogának érvényesítésében. Ezen belül meghatározza a következőket:

- azokat a tényezőket, amelyek miatt az EU-n belül mozgó vagy az EU-ba érkező munkavállalók a munkavállalás országában ki vannak téve a súlyos munkaerő-kizsákmányolás veszélyének (kockázati tényezők);
- hogy az uniós intézmények és a tagállamok hogyan reagáltak a kockázati tényezőkre a következő területeken:
 - megelőzés;
 - felügyelet, beleértve a munkaerő-kizsákmányolás eseteinek felgöngyölítésére hatályban

lévő jogi és intézményi keretet, különös tekintettel a munkaügyi felügyelők vagy más állami hatóságok által végzett munkahelyi ellenőrzésekre;

- a súlyos munkaerő-kizsákmányolás felderítése után az áldozatok igazságszolgáltatáshoz való hozzáférését elősegítő intézkedések, például célzott támogató szolgáltatások, tájékoztatás az ügyről és a sértettek jogairól, hatékony nyomozás és vádemelés és visszatartó erejű szankciók.

A kockázati tényezők csoportosítása aszerint történt, hogy a jogi és intézményi kerethez, a munkavállaló személyes helyzetéhez, a munkahely sajátosságaihoz vagy a munkáltató viselkedéséhez kapcsolódnak-e (lásd a 2. ábrát).

2. ábra: A munkaerő-kizsákmányolás kockázati tényezői

Tekintettel a kizsákmányoló munkafeltételek veszélyeire, az uniós tagállamoknak kellő gondossággal kell eljárniuk. A más országból érkező, a kockázati tényezők halmozódása folytán a súlyos munkaerő-kizsákmányolás komoly veszélyének kitett munkavállalók jogosultak a hatáskörrel rendelkező hatóságok által elfogadott védőintézkedésekre. Amikor

tehát a kockázati tényezők halmozottan vannak jelen, a tagállamokra az uniós jogból eredő kötelezettségek hárulnak: munkaügyi ellenőrzéseket kell végezniük a munkaerő-kizsákmányolás felderítésére, védeniük kell az áldozatokat, jogorvoslati mechanizmusokat kell kialakítaniuk és gondoskodniuk kell arról, hogy a büntetés ne maradjon el.

Fontosabb megállapítások és kutatási eredményeken alapuló ajánlások

Megelőzés

Figyelemfelhívás és a munkaerő-kizsákmányolással szembeni zéró tolerancia légkörének támogatása

A megkérdezett gyakorló szakemberek az európai társadalom normál népessége körében azt az attitűdöt figyelték meg, hogy a más országból származó munkavállalók kizsákmányolásával szemben toleránsnak mutatkoznak. Az ilyen munkavállalókat úgy tekintik, hogy önként fogadták el – még ha szegénység vagy marginalizálódás miatt is – a kizsákmányoló munkafeltételeket. A kizsákmányoló helyzetek felismerésének vagy

kiemelt kezelésének elmaradását az is elősegíti, hogy az idetartozó helyzetekben beavatkozó gyakorló szakemberek nem látják világosan a súlyos munkaerő-kizsákmányolást.

A munkaerő-kizsákmányolással szemben mutatott ilyen tolerancia éles ellentétben áll a jogi helyzettel. Az EU és a tagállamok jogszabályai széles körben büntetik a munkaerő-kizsákmányolás súlyos formáit, bár azzal lehet érvelni, hogy nem elég átfogóan és következetesen. A kutatás – különösen a szakértői interjúk és az esettanulmányok – szerint a háztartási munka ágazatában, például a takarítás, gyermek- vagy idősgondozás területén előforduló kizsákmányolást a lakosság sűrű zónának látja, ahol elmosódhatnak a határok a morálisan elfogadható és elfogadhatatlan gyakorlatok között.

Az FRA véleménye

Az uniós tagállamoknak fel kell hívniuk a nyilvánosság figyelmét az EU-n belül mozgó vagy az EU-ba érkező emberekkel szembeni súlyos munkaerő-kizsákmányolás előfordulására, és fokozott erőfeszítésekkel kell törekedniük arra, hogy ösztönözzék a zéró toleranciát az ilyen munkavállalók kizsákmányolásával szemben, a magánháztartásokban előforduló kizsákmányolást is ideértve.

Célzott figyelemfelhívás és képzés

A szakértők több uniós tagállamban is arról számoltak be, hogy a munkaerő-kizsákmányolás formáinak és a rá vonatkozó jogi rendelkezéseknek a sokfélesége miatt nem egyértelmű, pontosan mi számít a súlyos munkaerő-kizsákmányolás büntethető formájának. Rámutattak a különféle jogi kategóriák alkalmazásában és a más országból származó munkavállalókkal szembeni súlyos kizsákmányolás különböző formáinak értelmezésében felmerülő nehézségekre és ezek kiinduló okaira. Az ilyen kizsákmányolás sokféle formájának jobb ismerete és felismerése segítené a munkaügyi felügyelőket és a rendőröket ezeknek az eseteknek az azonosításában.

A szakértői interjúk felhívták a figyelmet arra, hogy a migráció ellenőrzésében és a súlyos kizsákmányolás áldozatainak elismerésében és támogatásában az állami hatóságokra jutó feladatok egymással ellentétes szerepeket és követelményeket eredményezhetnek. A munkaügyi felügyelőket és rendőröket tájékoztatni kell és arra kell képezni, hogy amennyiben rendezetlen jogállású harmadik országbeli állampolgárok súlyos kizsákmányolásával szembesülnek, az áldozatok alapvető jogait részesítsék előnyben a közrendi kérdésekhez képest.

Az FRA véleménye

Az uniós tagállamoknak biztosítaniuk kell, hogy a munkaerő-kizsákmányolással találkozó szervezetek munkatársai tisztában legyenek a súlyos munkaerő-kizsákmányolás különféle formáival és ezek eredő okaival, és ki legyenek képezve a megfelelő fellépésre. A munkaügyi felügyelőket és rendőröket tájékoztatni kell és arra kell képezni, hogy a súlyos munkaerő-kizsákmányolás áldozatainak alapvető jogait részesítsék előnyben a migráció kezeléséhez kapcsolódó célkitűzésekkel szemben.

Az FRA arra kéri az Európai Rendőrakadémiát (CEPOL) és az Európai Munkahelyi Biztonsági és Egészségvédelmi Ügynökséget (EU-OSHA), hogy támogassák a tagállamokat a bűnüldöző szervek tagjainak és a munkaügyi felügyelőknél szóló képzési programok bevezetésében, amelyek erősítik képességüket a súlyos munkaerő-kizsákmányolás eseteinek felismerésére és kivizsgálására, valamint az EU-n belül mozgó vagy az EU-ba költöző kizsákmányolt munkavállalók alapvető jogait tiszteletben tartó szellemben történő beavatkozásra. Ezeket a kezdeményezéseket az emberkereskedelem elleni küzdelem uniós koordinátorának munkája is támogathatná.

Alapvető fontosságú az állami és magánszervezetek közötti érdemi együttműködés, és ennek a munkaerő-kizsákmányolás által okozott problémák, az érintett alapvető jogok és a szükséges beavatkozások egységes értelmezésén kell alapulnia.

A szakszervezetek és civilszervezetek megkereső és az EU-n belül mozgó vagy az EU-ba érkező munkavállalóknak szóló tájékoztató tevékenységének ösztönzése

A válaszadók közül sokan alapvető fontosságúnak tartották, hogy a munkavállalók még a célországba való megérkezés előtt megismerjék a munkafeltételeket és a jogaikat, vagy ilyen felvilágosításban részesüljenek az érkezéskor. Ezzel kapcsolatban ígéretes fejleményként kell elismerni, hogy az EU-n belül mozgó vagy ide érkező munkavállalókkal kapcsolatba kerülő szakszervezetek és nem kormányzati szervezetek milyen fontos feladatokat látnak el – például Ausztriában, Németországban, Írországban és Hollandiában.

Egy olyan jól látható, pozitív tendenciát is meg lehet figyelni, hogy az uniós tagállamok nagykövetségei tájékoztatják az országba költözni szándékozó külföldi állampolgárokat, illetve a munkavállalás céljából más országba készülők saját állampolgáraikat az őket megillető foglalkoztatási jogokról. Azt is hozzá kell tenni, hogy az idénymunkásokról szóló irányelv (2014/36/EU) 11. cikke arra fogja kötelezni a tagállamokat, hogy amikor harmadik országbeli állampolgárok számára idénymunka-vállalásra vonatkozó jogosítványt bocsátanak ki, írásban tájékoztassák őket az irányelv szerinti jogaikról és köteleességeikről, a panasztételi eljárásokat is beleértve.

Az FRA véleménye

Az uniós tagállamoknak arra kell ösztönözniük a szakszervezeteket és más magánszervezeteket, hogy elindulás előtt és a célországba való megérkezésük előtt egyaránt tájékoztassák a munkavállalókat.

Mérlegelni kell, hogy a nagykövetségek milyen szerepet játszhatnak az indulás előtt vagy érkezéskor nyújtott tájékoztatásban.

Átlátható foglalkoztatási jogviszony

A megkérdezett szakértők úgy látták, hogy a foglalkoztatási jogviszonyok átláthatóságának hiánya az egyik olyan tényező, amely növeli a kizsákmányolás veszélyét. A munkavállalók gyakran nem kapnak általuk ismert nyelven írott szerződést, egyáltalán nincs írásbeli szerződésük vagy nem tudják nyomon követni a nekik járó bérezést a bonyolult jogi helyzet miatt – például ha munkaközvetítők vagy alvállalkozók is jelen vannak –, vagy mert a munkáltatói módszerek átláthatatlanná teszik a helyzetet. Fel kell hívni a figyelmet arra, hogy az átlátható foglalkoztatási jogviszony hiánya „vörös zászlóként” jelzi a súlyos munkaerő-kizsákmányolás lehetőségét – például a figyelemfelhívó kampányokon vagy a harmadik országbeli állampolgároknak vízumot kiállító nagykövetségeken keresztül.

Az FRA véleménye

Az uniós tagállamoknak biztosítaniuk kell, hogy a foglalkoztatási jogviszonyok alapvető feltételei és körülményei a foglalkoztatás egész ideje alatt átláthatóak, jól dokumentáltak és érthetőek legyenek. Ezen belül:

- minden munkavállalónak írásbeli szerződést kell kapnia egy általa ismert nyelven, és ebben legalább a foglalkoztatás alapvető feltételeinek szerepelnie kell;
- a munkabért átlátható módon és rendszeres időközönként, de legalább havonta egyszer ki kell fizetni, nem csak az idény vagy a projekt végén.

A fogyasztók tudáshoz való joga és a vállalatok tájékoztatási kötelezettsége

Az uniós tagállamokban, ahol gyakori a termékek márkanévvel való ellátása, a szakértők vegyesen vélekednek az ilyen gyakorlatok érdemeiről.

Miközben sokan úgy tartják, hogy amennyiben a fogyasztóknak lehetővé teszik a tájékozott döntéshozatal, ezzel hatékonyan meg lehet akadályozni a munkaerő-kizsákmányolást, mások ellenben hangsúlyozták, hogy a címkézés nem mindig megbízható, és ezen javítani kell. A fogyasztók jogairól szóló irányelv (2011/83/EU) 5. cikke szerint a fogyasztóknak átlátható tájékoztatást kell adni a megvásárolt vagy igénybe vett termék vagy szolgáltatás lényeges tulajdonságairól. A humánus munkakörülmények miatt aggódó fogyasztóknak joguk lenne tudni, ha olyan terméket vásárolnak, amelyek esetében komolyan felmerül az a veszély, hogy kizsákmányoló körülmények között állították elő.

AZ FRA KIVÁLASZTOTT ESETTANULMÁNYA

A kizsákmányolók félrevezetik a fogyasztókat

Az Egyesült Királyságban működő nagyobb bevásárlóközpontoknak tojástartó „Happy Eggs” márkáról kiderült, hogy kizsákmányolt litván munkavállalók által összegyűjtött tojásokat árusít. A vállalat azt állította magáról, hogy „minden tőle telhetőt megtesz azért, hogy a gazdaságaiban valódi boldogság honoljon”. A munkavállalókat biztosító brigádvezető ezzel szemben fizikailag bántalmazta őket, levonta a fizetésükből és túlzásfoltos szállásokon helyezte el őket. Bár a brigádvezető elvesztette a működési engedélyét, büntető-eljárás nem indult ellene.

Ez összefügg a vállalkozások azon kötelezettségeivel, hogy nyilvánosságra kell hozniuk az olyan információkat, amelyek révén a fogyasztók felmérhetik az üzleti tevékenységek alapvető jogokra gyakorolt hatását. A vállalatok nem pénzügyi információinak jobb átláthatósága felé fontos lépést jelentenek a közzétételi irányelv (2014/95/EU) módosításai, amelyeket a tagállamoknak 2016. december 6-ig kell átültetniük. A nagyvállalatoknak és vállalatcsoportoknak be kell számolniuk a foglalkoztatási kérdésekről, beleértve az ilyen kérdésekkel kapcsolatban követett politikák leírását és eredményeit, a kockázatokat és a kockázatkezelést és a kulcsfontosságú teljesítménymutatókat. A közzétételi irányelv 2. cikke szerint a Bizottság „a vállalkozások nem pénzügyi információinak releváns, hasznos és összehasonlítható közzétételét segítő, általános és ágazati nem pénzügyi teljesítménymutatókat is tartalmazó, nem kötelező iránymutatásokat készít a nem pénzügyi információkkal kapcsolatos beszámolás módszertanára vonatkozóan”.

Az FRA véleménye

Az FRA szorgalmazza, hogy az uniós intézmények és a tagállamok tegyék lehetővé a fogyasztóknak, hogy jobban meg tudják ítélni annak veszélyét, hogy a kínált terméket vagy szolgáltatást súlyos munkaerő-kizsákmányolással állították-e elő. Az ilyen információk közlésébe beletartozhatnak:

- a munkavállalók jogait tiszteletben tartó vállalkozások termékei számára fenntartott, hatékony és megbízható tanúsítási és márkajelzési rendszerek;
- a munkaerő-kizsákmányolás miatt elítélt munkáltatók és közvetítők nyilvános nyilván tartása, kivéve, ha kellő intézkedéseket tettek ahhoz, hogy a jövőben elkerüljék a hasonló kizsákmányolás előfordulását.

A módosított közzétételi irányelvhez adott útmutatásokban és a végrehajtásról szóló jelentésekben a Bizottság kellő figyelmet fordíthatna a munkavállalók munkafeltételeinek egyenlőségével foglalkozó politikák és a kizsákmányoló munkafeltételek kockázati tényezői elleni biztosítékok bemutatására, mind általános, mind ágazati szinten. Külön figyelmet lehetne fordítani a gazdaság azon ágazataira, amelyek különösen hajlamosak a munkaerő-kizsákmányolásra.

A közbeszerzési eljárásokban alkalmazott biztosítékok

A megkérdezett szakértők olyan eseteket is felidéztek, amikor a munkaerő-kizsákmányolás állami intézmények megbízásából folyó projektek keretében történt. Ilyen helyzetek több esettanulmányban is napvilágra kerültek. Ez rámutat az uniós intézmények, szervek és hivatalok, illetve a tagállamok azirányú felelősségére, hogy kerülniük kell a kizsákmányoló módszerekhez való pénzügyi hozzájárulást.

Az EU Alapjogi Chartájának 31. cikke alapján az uniós szereplők kötelesek tiszteletben tartani az EU-n belül mozgó vagy az EU-ba érkező munkavállalók rendes munkafeltételekhez való jogát, különösen a közbeszerzési eljárásokban érintett vállalkozók és alvállalkozók tekintetében. Amikor az uniós tagállamok végrehajtják a közbeszerzési eljárásokra vonatkozóan 2014. februárban elfogadott jogalkotási csomagot, kötelezően alkalmazniuk kell a Chartát, beleértve az 5. és a 31. cikket.

AZ FRA KIVÁLASZTOTT ESETTANULMÁNYA

Közbeszerzés

2005-ben egy csoport indiai férfi, akiket egy szaúd-arábiai alvállalkozó vett fel, egy nagyszabású, kormányzati finanszírozású infrastrukturális projekten dolgozott Máltán. A fizetésük nagyon alacsony volt (messze elmaradt a törvényes minimálbértől), és sem szabadságot, sem betegszabadságot nem kaptak. A bérükből még az általuk kapott kevés élelem és a nyomorúságos szálláshely költségeit is levonták. A munkaügyi felügyelőket egy harmadik fél tájékoztatta, majd a szakszervezet a médián keresztül nyomást gyakorolt a máltai kormányra, ahelyett, hogy bíróság elé vitte volna az ügyet, mivel „a munkáltatók elleni pénzbírságok elenyészőek”. A szakszervezet jogi segítségnyújtást biztosított a munkavállalóknak, és mozgósította a nagykövetségüket: ennek eredményeképpen a munkavállalók teljes kártérítést kaptak, és még a túlóráikat is kifizették a helyi minimálbér szerint.

Az FRA véleménye

Az FRA arra hívja fel az uniós tagállamokat, hogy amikor végrehajtják a közbeszerzési eljárásokra vonatkozóan 2014. februárban elfogadott jogalkotási csomagot, fordítsanak kiemelt figyelmet a munkaerő-kizsákmányolás támogatásának elkerülésére azáltal, hogy kerülik a munkavállalók kizsákmányolásában érintett – vagy ilyen alvállalkozókat foglalkoztató – vállalkozásokkal való szerződéskötést.

Az FRA szorgalmazza, hogy a közbeszerzési eljárásokat végrehajtó uniós intézmények, szervek és hivatalok mutassanak példát e téren, és fordítsanak kellő figyelmet az alvállalkozóként bevont vállalatok által elkövetett munkaerő-kizsákmányolás megelőzésére.

Felügyelet és munkahelyi ellenőrzések

Átfogó, hatékony ellenőrzési és felügyeleti rendszerek

A válaszadók minden szakmacsoportban úgy látták, hogy a hatékony felügyelet hiánya fontos kockázati tényező, amely elősegíti a súlyos

munkaerő-kizsákmányolást. A munkavállalók jogait támogató szervezetek képviselői, a munkáltatói szervezetek és a bírák szerint a megfelelő felügyelet hiánya a legjelentősebb intézményi kockázati tényező. A tagállamoknak fel kell készülniük arra, hogy több munkahelyi ellenőrzést végezzenek, és javítsák a hatékonyságukat, kellő figyelmet fordítva a munkaerő-kizsákmányolás kockázati tényezőire. A szakértők kiemelték ezenkívül a munkahelyi felügyelők és a rendőrség közötti együttműködés fontosságát.

A szakértők szerint olyankor támadnak bonyodalmak, ha bizonyos munkák – például a magánterületen végzett mezőgazdasági munka vagy a háztartási munka – teljesen mentesülnek az ellenőrzések alól. Az FRA 2011-ben kiadott, *„Háztartási alkalmazottként dolgozó, rendezetlen jogállású migránsok”* című jelentésében ugyancsak kiemelte, hogy „a jogi keretnek rendelkeznie kell a háztartási alkalmazottak munkahelyének munkaügyi ellenőrzéséről, hogy biztosítsa a biztonságos és rendes munkafeltételeket”.¹

A terepmunka során felismert kockázati tényezők fényében a felügyeletnek a kizsákmányolás fokozott veszélyének kitett csoportokra kellene koncentrálnia, például a rendezetlen foglalkoztatási helyzetű személyekre, az idegnyomkés munkásokra, a kölcsönzött munkavállalókra és a színlelt vállalkozókra. A kutatás azt állapította meg, hogy az ilyen csoportok kiemelt kezelése helyett a felügyelet gyakran bizonyos, a munkaerő-kizsákmányolásra különösen hajlamosnak tartott gazdasági ágazatokra korlátozódik. A különféle kockázati tényezők fontosságára vonatkozó kutatási eredményeket fel kell használni a súlyos munkaerő-kizsákmányolás eseteinek felderítésére szolgáló hatékonyabb, célzott stratégiák megtervezéséhez.

A terepmunka olyan esetekben is azonosította a munkaerő-kizsákmányolás kockázatát, amikor a munkavállalókat nem közvetlenül az a vállalkozás alkalmazta, ahol dolgoztak, hanem munkaközvetítő ügynökségen vagy alvállalkozón keresztül foglalkoztatták őket (azaz olyan természetes vagy jogi személyen keresztül, akire egy előzetes szerződéssel átruházzák a kötelezettségek egészét vagy egy részét).

AZ FRA KIVÁLASZTOTT ESETTANULMÁNYA

Munkaközvetítő ügynökségek

Egy finnországi takarító vállalatnál hatvannyolc kínai állampolgár dolgozott. Egy finn munkaközvetítő cég vette fel őket, egy kínai munkaközvetítő ügynökség közreműködésével, ami a munkavállalók számára zavaros helyzetet eredményezett, mivel nem tudták, ki képviseli a munkaközvetítő céget, és ki képviseli a takarító vállalkozást. Ez a bizonytalanság utóbb a büntetőeljárásnál is megjelent, így a finn munkaközvetítő ellen erőszakos munkaügyi megkülönböztetés miatt emelt vádat ejtették, mert a munkaközvetítő vállalkozásról bebizonyosodott, hogy nem a munkáltató nevében járt el. Az elkövetőket ezért nem büntették meg, annak ellenére, hogy erőszakos munkaügyi megkülönböztetés és minősített uzsoratevékenység miatt vádat emeltek ellenük. Az áldozatok nem kaptak kártérítést, a közvetítési díjakat sem fizették vissza nekik, sőt, a jogi költségek egy részét is állniuk kellett.

A megkérdezett szakértők szerint az összetett jogi helyzetek miatt az EU-n belül mozgó vagy az EU-ba érkező munkavállalók nehezebben értik meg a jogaikat vagy a számukra hozzáférhető jogorvoslati lehetőségeket, és ezáltal jobban ki vannak téve a kizsákmányolás veszélyének. Ez különösen olyankor áll fenn, ha az érintett vállalatok székhelye különböző tagállamokban található. Ilyen körülmények között a munkavállalói jogok megsértésének felmérése is több problémába ütközik. Fokozni kell az ilyen összetett helyzetek felügyeletére és a gyanús esetek kivizsgálására tett erőfeszítéseket, ami több tagállam állami hatóságai közötti együttműködést tehet szükségessé.

A Nemzetközi Munkaügyi Szervezet (ILO) magán-munkaközvetítő ügynökségekről szóló egyezményének² 7. cikke világosan kimondja, hogy az ilyen ügynökségek „sem közvetlenül, sem közvetve semmilyen díjat vagy költséget nem számíthatnak fel a munkavállalóknak”. A foglalkoztatási szolgáltatások költségeit a munkáltatóknak kell állniuk. A sem magas szintű készségeket nem igénylő, sem vezető felelősséggel nem járó állásokat kereső munkavállalók esetében alig fogadható el kivétel e szabály alól. A szakértői interjúkból és az esettanulmányokból azonban kiderül, hogy a munkaközvetítők felháborítóan magas díjakat számolnak fel a munkavállalóknak, amivel

¹ FRA (2011), *Migrants in an irregular situation employed in domestic work: fundamental rights challenges for the European Union and its Member States*, Luxembourg, Kiadóhivatal, 9. és 30. o.

² Az egyezményt 1997. június 19-én, a Nemzetközi Munkaügyi Konferencia (ILC) 85. ülésén fogadták el Genfben.

adósságcsapdába kényszerítik őket, és különösen kiszolgáltatottá teszik a súlyos kizsákmányolással szemben. A felügyeleti szerveknek ezért külön figyelmet kell fordítaniuk a munkaközvetítő ügynökségek tevékenységeire.

Az FRA véleménye

Az uniós tagállamoknak gondoskodniuk kell a munkafeltételek átfogó ellenőrzési rendszeréről, amely kellően hatékony ahhoz, hogy eleget tegyen az elismert normáknak.

- Ennek érdekében a hatályban lévő jogszabályoknak egyértelműen meg kell bízniuk valamelyik állami hatóságot azzal a feladattal, hogy felügyelje az EU-n belül mozgó vagy az EU-ba érkező munkavállalók munkafeltételeit, és elegendő számú ellenőrzést végezzen.
- Ezt a hatóságot személyzetrel kell ellátni, a munkatársait pedig fel kell készíteni az ellenőrzések célirányos, hatékony elvégzésére, a nyelvi akadályok leküzdésére szolgáló eszközöket is beleértve. A hatóságnak vagy saját hatáskörrel és eszközökkel kell rendelkeznie a büntetőeljárás szempontjából releváns bizonyítékok biztosításához, vagy olyan helyzetben kell lennie, hogy a rendőrséggel folytatott hatékony együttműködésre támaszkodhasson.
- A felügyeletben részt vevő munkatársakat fel kell készíteni a súlyos munkaerő-kizsákmányolás kockázati tényezőinek megértésére és felmérésére, a munkájukat ezekhez a kockázati tényezőkhöz kell igazítani és ezeknek megfelelően kell szervezni, és rendszeresen felül kell vizsgálni a kockázatkezelési rendszerüket. A munkahelyi ellenőrzések stratégiai irányultságát a releváns kockázati tényezőkről rendelkezésre álló bizonyítékokra kell alapozni.
- Az uniós tagállamoknak felül kell vizsgálniuk az olyan szabályozásokat, amelyek következtében egyes munkahelyek teljesen mentesülnek az ellenőrzések alól, különös tekintettel a magángazdaságokra és a háztartási munkára.
- Az uniós tagállamoknak hatékonyabb, célzott stratégiákat kell kialakítaniuk, hogy fényt derítsenek a súlyos munkaerő-kizsákmányolás eseteire, és bíróság elé állítsák az elkövetőket.
- Az uniós tagállamoknak meg kell erősíteniük a munkaközvetítő ügynökségek felügyeletét, és biztosítaniuk kell a munkavállalóktól beszedett díjak tilalmára vonatkozó jogi szabályozások végrehajtását.
- Az FRA felkéri az uniós ügynökségeket, köztük az EU-OSHA-t, az Europolt (Európai Rendőrségi Hivatal) és az Eurojustot (Európai Igazságügyi Együttműködési Egység), hogy

járuljanak hozzá az egynél több tagállamot érintő munkaerő-kizsákmányolási ügyek felügyeletével, kivizsgálásával és a vádemeléssel megbízott tagállami hatóságok közötti, határon átnyúló együttműködés kibővítéséhez.

Az áldozatok igazságszolgáltatáshoz való joga

Az EU-n belül mozgó vagy az EU-ba érkező munkavállalókat a súlyos munkaerő-kizsákmányolással szemben védő büntetőjogi rendelkezések

A kutatás arra derített fényt, hogy a foglalkoztatási jogviszonyban elkövetett súlyos kizsákmányolással szemben büntetőjogi rendelkezésekkel védett személyek kategóriái tagállamonként változnak: van, ahol csak a rendezetlen jogállású, harmadik országbeli állampolgárokra vonatkozik a védelem, míg máshol mindenkire. Emberi jogi szempontból az a döntő, hogy a Charta 31. cikke, valamint az átdolgozott Európai Szociális Charta 2. cikke szerinti igazságos munkafeltételekhez való jog megköveteli a munkavállalók tényleges védelmét a súlyos jogszétségekkel szemben. Tekintettel a törvény előtti egyenlőség jogára (a Charta 20. cikke), felmerülhet az a kérdés, hogy a rendezetlen jogállású, harmadik országbeli állampolgárok rendes munkafeltételekhez való jogát egyes esetekben miért védik büntetőjogi rendelkezések, ha közben a rendezett tartózkodási jogállású, harmadik országbeli állampolgárok vagy az uniós polgárok ezzel egyenértékű jogát nem. A gyermekek súlyos munkaerő-kizsákmányolással szembeni védelmét hasonlóképpen nem lenne szabad a rendezetlen jogállású, harmadik országbeli állampolgárokra korlátozni.

Néhány tagállamban a jogszabályok ráadásul kriminalizálják a rendezetlen jogállású, harmadik országbeli állampolgárok foglalkoztatását, függetlenül attól, kizsákmányolják-e őket. Ez a jogszabály egyformán kezeli az alapjaiban különböző helyzeteket, ezáltal nem ismeri el és nem is védi a munkavállalókat ahhoz való jogát, hogy ne legyenek kizsákmányoló munkafeltételeknek kitéve.

AZ FRA KIVÁLASZTOTT ESETTANULMÁNYA

Rendezetlen jogállású migránsok

Egy rendezetlen jogállású bolíviai nő gondnokként dolgozott egy olaszországi háztartásban, ahol a hosszú munkaidőért cserébe nagyon csekély fizetést kapott. A munkáltatója az illegális helyzetét használta ki, hogy megfélemlítse.

Spanyolországban egy ecuadori nőnek a házimunka mellett egy idős személyt is gondoznia kellett. Hosszú műszakokban dolgozott, de a fizetését nem ennek megfelelően kapta. Egy nem kormányzati szervezettől kért segítséget, panaszt azonban nem tett.

Írországban egy nigériai lány gondozta a család gyermekét, de a saját családjával, sőt, senki másval sem tarthatott kapcsolatot. A munkáltatója a fizikai mozgását is korlátozta, és amikor panaszkodott emiatt, azzal fenyegették, hogy visszatoloncoltatják Nigériába.

A magyarországi válaszdók elmondása szerint a Romániából származó, idősgondozóként dolgozó nők körében nagyon gyakori a kizsákmányolás.

Öt uniós tagállamban legfeljebb két évnél rövidebb szabadságvesztéssel büntethető cselekmény, ha valaki rendezetlen jogállású harmadik országbeli állampolgárt foglalkoztat különösen kizsákmányoló munkafeltételek mellett. Ez a büntetés nem tükrözi a súlyos munkaerő-kizsákmányolás áldozatait által elszenvedett alapjogi sérelem súlyosságát. Más uniós tagállamokban a három-öt évet nem meghaladó szabadságvesztéssel fenyegető büntetések a gyakoriak.

A munkáltatókkal szembeni szankciókról szóló irányelv arra kötelezi a tagállamokat, hogy a különösen kizsákmányoló munkafeltételekkel alkalmazott, rendezetlen jogállású harmadik országbeli állampolgárok foglalkoztatása esetén gondoskodjanak a jogi személyek felelősségre vonhatóságáról, amennyiben a cselekményt a javukra követték el. Hasonló rendelkezést tartalmaz az emberkereskedelem elleni irányelv (2011/36/EU) 5. cikke is. A jogi személyekre kiszabott büntetéseknek hatékonynak és visszatartó erejűnek kell lenniük. A megkérdezett szakértők mindazonáltal jelezték, hogy a gyakorlatban a vállalkozásokra (mint jogi személyekre) kiszabott szankciók nem tükrözik a jogsértések súlyosságát. Emiatt tovább lehetne vizsgálni a munkáltatókkal szembeni szankciókról szóló irányelv gyakorlati hatékonyságát. A munkáltatókkal szembeni szankciókról szóló irányelv ezenkívül arra is lehetőséget kínál, hogy a kizsákmányoló munkáltatókról nyilvános feketelista készüljön (12. cikk (2) bekezdése), de ezt a gyakorlatot csak néhány tagállam vezette be.

Az FRA véleménye

Az uniós intézményeknek és a tagállamoknak felül kell vizsgálniuk a vonatkozó uniós irányelveket és a büntetőjogi rendelkezéseket, hogy a súlyos munkaerő-kizsákmányolással szemben minden munkavállaló számára egyenlő és hatékony védelmet biztosítsanak.

Átfogó, hatékony büntetőjogi rendelkezésekkel kell biztosítani az üzleti vállalkozások mint munkáltatóként eljáró jogi személyek felelősségét; a nemzeti jogban kellő visszatartó erejű szankciókat kell előírni a jogi személyek ellen, és ezeket hatékonyan végre kell hajtani. Az uniós tagállamoknak ezenkívül felül kell vizsgálniuk az olyan jogi rendelkezések hatékonyságát, amelyek lehetővé teszik:

- a súlyos munkaerő-kizsákmányolás miatt elítélt létesítmények bezárását vagy engedélyének visszavonását;
- a súlyos munkaerő-kizsákmányolás miatt elítélt létesítmények jegyzékének kiadását.

Az emberkereskedelemmel foglalkozó intézmények megbízatásának kibővítése a súlyos munkaerő-kizsákmányolás minden formájára

A terepmunka világosan jelezte, hogy a felügyeletben, az ellenőrzések elvégzésében, a bűnüldözésben, az áldozattámogatásban és a büntetőeljárásban érintett intézményeknek több forrást kell fordítania a jelentésben megnevezett nehézségek kezelésére. Az intézményi keretre fordított ilyen befektetéseknek azonban nem szabad a munkaerő-kizsákmányolás valamelyik konkrét formáját célba venniük. Arra kell törekedniük, hogy szélesebb körben foglalkozzanak a munkaerő-kizsákmányolás büntethető formáinak teljes spektrumával, amelyek a rabszolgaságtól a munkáltatókkal szembeni szankciókról szóló irányelv értelmében vett súlyos munkaerő-kizsákmányolásig terjedhetnek. Tekintettel a súlyos munkaerő-kizsákmányolás mértékére, sürgősen ki kell bővíteni az emberkereskedelemmel foglalkozó intézmények megbízatását.

A szakértői interjúk és az esettanulmányok egyaránt jelzik, hogy nehézségek adódnak olyankor, ha támogató szolgálatok, erre szakosodott rendőri egységek vagy erre szakosodott ügyészek vannak az emberkereskedelem eseteinek kezelésére, de a súlyos munkaerő-kizsákmányolás eseteire nincsenek, különös tekintettel a munkáltatókkal szembeni szankciókról szóló irányelv 9. cikke alá tartozó, foglalkoztatási jogviszonyban előforduló kizsákmányolási formákra. Az áldozattámogatás területén

például a szakértők a terepmunkában részt vevő tagállamok kétharmadában úgy látják, hogy vagy nincsenek áldozatsegítő szolgálatok, vagy a gyakorlatban nem hatékonyak, csak nagyon kevés szolgálat foglalkozik kifejezetten a munkaerő-kizsákmányolás áldozataival, és a szolgálatok sokszor eleve ki is zárják őket, ha emberkereskedelem vagy erőszak nem áll fenn.

Az ilyen tények alapján azt lehet javasolni, hogy az emberkereskedelem ellen uniós vagy tagállami szinten küzdő szervezetek megbízatását úgy kellene kibővíteni, hogy a másik országba költöző személyek kizsákmányolásának valamennyi büntethető formájára kiterjedjen. Ebbe beletartozna a különösen kizsákmányoló munkafeltételek mellett történő kizsákmányolás, az emberkereskedelem áldozatainak kizsákmányolása az emberkereskedelem folyamatában nem érintett munkáltató részéről, valamint a kiskorúak illegális foglalkoztatása (a munkáltatókkal szembeni szankciókról szóló irányelv 9. cikke (1) bekezdésének c)–e) pontja).

Az FRA véleménye

Az uniós intézményeknek és a tagállamoknak felül kell vizsgálniuk az emberkereskedelem kezelésével vagy az ilyen fellépés koordinálásával megbízott intézmények megbízatását, hogy a feladatkörükbe más bűncselekmények, köztük a munkáltatókkal szembeni szankciókról szóló irányelv alá tartozó bűncselekmények kezelése is beleférjen.

Az emberkereskedelem kezelésére létrehozott eszközöket és mechanizmusokat – például az átírási mechanizmusokat vagy az ideiglenes tartózkodási engedélyeket – felül kell vizsgálni, hogy ezek alkalmazási köre akkor is kiterjedjen a súlyos munkaerő-kizsákmányolás eseteire, ha ezekben az emberkereskedelem nem áll fenn.

A bejelentések ösztönzése az áldozatoknak adott tartózkodási engedéllyel

A kutatási eredmények azt jelzik, hogy amennyiben a súlyos munkaerő-kizsákmányolás áldozatainak rendezetlen a tartózkodási jogállásuk, ez visszariaszthatja őket attól, hogy bármilyen állami hatósághoz forduljanak. A szakértők szerint az áldozatok mindenképp azért nem jelentik be a kizsákmányolást a rendőrségen, mert attól félnek, hogy el kell hagyniuk az országot. Az áldozatokról szóló irányelv (2012/29/EU) (10) preambulumbekzdése szerint az áldozatok azon jogának, hogy áldozatként ismerjék el őket, és az igazságszolgáltatáshoz való jogának nem lehet feltétele a jogszerű tartózkodás. A valószínűleg azonban a súlyos munkaerő-kizsákmányolás

illegálisan tartózkodó áldozatainak igazságszolgáltatáshoz való joga mindaddig teoretikus marad, amíg nem kapnak biztonságos lehetőséget a tartózkodási jogállásuk legalizálására. Egy ilyen lehetőség egyidejűleg az igazságszolgáltatási rendszer működését is javítaná, és fellépne a súlyos munkaerő-kizsákmányolás elkövetőit övező büntetlenség légköre ellen.

Az emberkereskedelem elleni irányelv 11. cikke arra kötelezi az uniós tagállamokat, hogy megtegyék „az annak biztosításához szükséges intézkedéseket, hogy az áldozatoknak [...] segítséget és támogatást nyújtsanak”, hogy élni tudjanak a bűncselekmény áldozataiként őket megillető jogokkal, és előírja, hogy a tagállamoknak biztosítaniuk kell, hogy az ilyen segítségnek és támogatásnak ne legyen feltétele, hogy az áldozat kész-e együttműködni a nyomozás, a büntetőeljárás vagy a tárgyalás során. Ez az előírás ugyanakkor a tartózkodási engedélyről szóló irányelv (2004/81/EK) „séremlme nélkül” értendő. Ennek a kitételnek messzemenő következményei vannak. A gyakorlatban a tartózkodási engedélyről szóló irányelv jelentősen befolyásolja az áldozatok támogató szolgáltatásokhoz és igazságszolgáltatáshoz való hozzáférési jogát azzal, hogy az emberkereskedelem áldozatainak szóló tartózkodási engedélyt ahhoz az előfeltételhez köti, hogy az illető egyértelmű szándékot tanúsít-e a bűnüldözéssel való együttműködésre. Meg kell jegyezni, hogy az Európa Tanács egyezménye az emberkereskedelem elleni fellépésről (CETS No. 197), amelyet a Cseh Köztársaság kivételével minden uniós tagállam ratifikált, a 14. cikkben a jogok szempontjából kedvezőbb álláspontot fogalmaz meg, mivel az áldozatoknak megújítható tartózkodási engedélyt javasol azokban az esetekben is, amikor „az illetékes hatóság álláspontja szerint az áldozatok tartózkodása személyes körülményeik miatt szükséges”.

Az Európai Bizottságnak a tartózkodási engedélyről szóló irányelv alkalmazásáról szóló, 2014. októberi közleménye szerint ezenkívül hat uniós tagállam nem köti az áldozat együttműködéséhez az engedély kiadását, további hét tagállam pedig kivételeket enged meg.

Nyilvánvaló, hogy a tartózkodási engedélyről szóló irányelv és a tagállamok Charta szerinti kötelezettségei között is feszültségek vannak. Az emberkereskedelem és a súlyos munkaerő-kizsákmányolás más formáinak áldozatait megillető, a Charta 47. cikke szerinti hatékony igazságszolgáltatáshoz való jog – és ennek érdekében a szükségleteiknek megfelelő felhatalmazás, bátorítás és támogatás – az uniós tagállamok feltétel nélküli kötelezettségeinek felel meg, amit nem lehet az áldozat együttműködésétől függővé tenni. Az állami hatóságok feladatának kell tekinteni, hogy lehetővé tegyék az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférést; nem az áldozatok dolga, hogy először elnyerjék a támogatás

kiváltságát és az eljárásban való részvétel lehetőségét. Ezeknek a jogoknak a gyakorlati érvényesülését nem szabad az áldozat arra való képességéhez vagy hajlandóságához kötni, hogy támogassa a rendőrséget vagy bármely más hatóságot a feladatai ellátásában. Emiatt az összeférhetetlenség miatt védhető az az álláspont, hogy a Charta hatálybalépése érvénytelenítette a tartózkodási engedélyről szóló irányelvet. A jogállamiság és a jogi egyértelműség érdekében ez a kérdés rendezésre vár.

Az Európai Bizottság a Tanácshoz és az Európai Parlamenthez intézett, a tartózkodási engedélyről szóló irányelv alkalmazásáról szóló, 2014. októberi közleményében óvatosan felvetette, hogy szükség lenne a tartózkodási engedélyről szóló irányelv módosítására.³

Az FRA véleménye

Az uniós tagállamoknak intézkedéseket kell elfogadniuk, amelyekkel a súlyos munkaerő-kizsákmányolás áldozatait arra bátorítják, hogy – a kitoloncolás kockázata nélkül – jelentkezzenek és tegyenek feljelentést valamelyik felügyeleti hatóságnál vagy a rendőrségnél. Ebbe olyan intézkedéseknek is bele kellene tartozniuk, amelyek a munkavállaló jogainak súlyos megsértése esetén lehetővé teszik, hogy az uniós tagállamok világosan megszabott jogi feltételek mellett tartózkodási engedélyt adjanak ki.

A tagállamoknak ezenkívül mérlegelniük kell az FRA „A rendezetlen jogállású migránsok letartóztatása – alapvető jogokkal kapcsolatos szempontok” című 2012-es útmutatásának 9. pontjában szereplő javaslatokat arra vonatkozóan, hogy hogyan lehet az áldozatokat a bűncselekmény bejelentésére és tanúskodásra bátorítani anélkül, hogy a letartóztatástól kellene félniük.

Az FRA felhívja az uniós intézményeket, hogy mérlegeljék a harmadik országok emberkereskedeleme áldozatává vált vagy az illegális bevándorlás megkönnyítésére irányuló cselekményekkel érintett, a hatáskörrel rendelkező hatóságokkal együttműködő állampolgárai részére kiállított tartózkodási engedélyről szóló 2004/81/EK tanácsi irányelv alkalmazásáról, COM(2014) 635 final, Brüsszel, 2014. október 17.

³ Európai Bizottság (2014a), *A Bizottság közleménye a Tanácsnak és az Európai Parlamentnek a harmadik országok emberkereskedeleme áldozatává vált vagy az illegális bevándorlás megkönnyítésére irányuló cselekményektől érintett, a hatáskörrel rendelkező hatóságokkal együttműködő állampolgárai részére kiállított tartózkodási engedélyről szóló 2004/81/EK tanácsi irányelv alkalmazásáról*, COM(2014) 635 final, Brüsszel, 2014. október 17.

szóló, 2004. április 29-i 2004/81/EK tanácsi irányelv felülvizsgálatát. A Charta 5. cikke szerinti, az emberkereskedelemmel szembeni hatékony védelem joga és az emberkereskedeleme áldozatainak a Charta 47. cikke szerinti igazságszolgáltatáshoz való joga feltétel nélküli kötelezettségeket rónak az uniós tagállamokra, és ezeket semmilyen módon nem lehet ahhoz az előfeltételhez kötni, hogy az áldozat működjön együtt a rendőrséggel, támogassa a nyomozást vagy bármilyen más szolgálatot tegyen a köz érdekében. Egy ilyen változáshoz az emberkereskedeleme elleni irányelv 11. cikke (6) bekezdésének és a munkáltatókkal szembeni szankciókról szóló irányelv 13. cikke (4) bekezdésének megfogalmazását is hozzá kellene igazítani.

Céltartó áldozatsegítő szolgáltatások biztosítása

A súlyos munkaerő-kizsákmányolás áldozatainak szóló, átfogó támogatási szolgáltatási rendszerek általában véve hiányoznak, és a meglévő szolgáltatások sok esetben kizárnak egyes csoportokat. A szakértők megerősítették, hogy nem minden áldozat tapasztal egyforma bánásmódot. Miközben az áldozatok néhány csoportját kiemelten kezelik, mások, például a rendezetlen jogállású migránsok, hátrányos helyzetben vannak a hatékony támogató szolgáltatásokhoz és a büntetőeljárásban nyújtott védelemhez való hozzáférés terén.

AZ FRA KIVÁLASZTOTT ESETTANULMÁNYA

Hozzáférés a hatékony támogató szolgáltatásokhoz

Egy kelet-európai származású, harmadik országbeli migráns 2013-ban Belgiumba ment, hogy rendezetlen tartózkodási jogállás mellett az építőiparban dolgozzon. Hosszú munkaidőben dolgozott, nagyon rossz fizetésért. Mivel kevésbé ismerte a helyi nyelvet és a belga intézményeket, nem jelentette fel a munkáltatóját, mert attól félt, hogy elveszíti az állását és a jövedelmét, sőt, az illegális helyzete miatt a hatóságoknál is bajba kerül. A szociális munkások tisztában voltak a helyzetével, de titoktartási okokból nem tettek rendőrségi bejelentést a beleegyezése nélkül. Az áldozattámogatás azonban csak az emberkereskedeleme olyan, elismert áldozatai számára hozzáférhető, akik segítik a nyomozást.

Az áldozatokról szóló irányelv 8. cikke szerint minden áldozatnak joga van a szükségleteinek

megfelelő támogató szolgálatok igénybevételéhez. Az áldozatsegítő szolgálatoknak az áldozat érdekében kell működniük, bizalmasnak és ingyenesnek kell lenniük. Amennyiben a hozzáférést megtagadják, a Charta 47. cikke előírja, hogy az áldozatnak joga van a hatékony jogorvoslathoz.

Az FRA véleménye

Az uniós tagállamoknak biztosítaniuk kell, hogy:

- a súlyos munkaerő-kizsákmányolás minden áldozata célzott áldozatsegítő szolgáltatásokat vehessen igénybe, például úgy, hogy az emberkereskedelem áldozataival foglalkozó támogató szolgálatok megbízatását a súlyos munkaerő-kizsákmányolás más formái áldozatainak nyújtott szolgáltatásokra is kiterjesztik;
- az áldozat támogató szolgálatokhoz való irányítására szolgáló mechanizmusok a súlyos munkaerő-kizsákmányolás minden formájának áldozatai számára hozzáférhetőek legyenek;
- a munkaerő-kizsákmányolás áldozatait ne zárják ki a támogató szolgáltatásokból az illegális tartózkodási helyzetük miatt;
- a támogató szolgáltatások uniós és nem uniós polgárok számára egyaránt hozzáférhetőek legyenek.

A harmadik felek beavatkozásainak ösztönzése és kibővítése

Mint a szakértők jelezték, mivel a súlyos munkaerő-kizsákmányolás áldozatai nem szívesen állnak elő és tesznek bejelentést a felügyeleti szerveknél vagy a rendőrségen, és mivel nincs elegendő proaktív rendőrségi vizsgálat, a munkaerő-kizsákmányolás áldozatait támogató vagy a nevükben fellépő állami vagy magánszervezeteknek, köztük a szakszervezeteknek a munkáltatókkal szembeni szankciókról szóló irányelv 13. cikkének fényében fontos szerepük lehet. A kutatás azonban azt mutatja, hogy a harmadik felek beavatkozása és a kollektív kereset ritka, és gyakran a törvény sem engedi meg; ahol ez elfogadható, a munkaerő-kizsákmányolás eseteiben ott is ritkán alkalmazzák. A harmadik felek beavatkozása arra is szolgálhat, hogy a bíróságok ezáltal hatékonyabban tudjanak foglalkozni az olyan esetekkel, ahol nagyszámú munkavállalónak van áldozati jogállása és az áldozatokat megillető jogai. Az FRA által „Az igazságszolgáltatáshoz való jog hátrányos megkülönböztetéssel kapcsolatos ügyekben az EU-ban” címmel készített jelentés 2012-ben kiadott kutatásában kiemelte a harmadik felek beavatkozásának előnyeit. Meg kell jegyezni, hogy az idénymunkásokról szóló irányelv 25. cikke

előírja, hogy azok a harmadik felek, amelyeknek jogos érdeke az irányelvnek való megfelelés, tegyenek panaszt vagy indítsanak polgári jogi vagy közigazgatási eljárást az idénymunkás nevében.

Az FRA véleménye

Annak érdekében, hogy a súlyos munkaerő-kizsákmányolás összes áldozata hozzájusson az igazságszolgáltatáshoz, a tagállamoknak – a munkáltatókkal szembeni szankciókról szóló irányelv hatályán belül és azon túl – lehetővé kell tenniük, hogy a harmadik felek, köztük a szakszervezetek és az EU-n belül mozgó vagy az EU-ba érkező munkavállalókat támogató magánszervezetek az áldozatok nevében vagy érdekében járjanak el.

Az áldozatoknak nyújtott kártérítés és visszamenőleges kifizetés

Ahhoz, hogy megtudjuk, mi a fontos az áldozatoknak, komolyan kell vennünk a gazdasági céljait. A szakértői interjúkból kiderült, hogy a kártérítést és az elmaradt bér megfizetését különösen fontosnak tartják, mivel ezzel potenciálisan több áldozatot lehetne arra ösztönözni, hogy bejelentést tegyen a rendőrségen és igénybe vegye az igazságszolgáltatást. A kutatás azonban azt mutatta, hogy az áldozatok gyakran nagyon nehezen jutnak kártérítéshez az elkövetőktől, nem utolsósorban azért, mert a munkáltatóként eljáró cég jobbnak látja, ha csődöt jelent, vagy mert a felelős személyek eltűnnek. Az elkövetők részéről járó kártérítést ezért állami kártérítési alapokkal kellene megerősíteni.

AZ FRA KIVÁLASZTOTT ESETANULMÁNYA

Az áldozatoknak járó jogorvoslat

Az Egyesült Királyság mezőgazdaságáról híres régiójában, Lincolnshire-ben több gazdaságban is litván állampolgárok dolgoztak. A lett brigádvezetőjük nagyon rossz élet- és munkakörülményeket biztosított nekik, például pajtákból laktak, ahol a higiéniai létesítményekhez korlátozottan fértek hozzá, és a külvilággal való kapcsolataikat is korlátozták. A munkavállalók súlyosan elszegényedett közegekből származtak. A helyzetet a brigádvezetői engedélyező hatóság (GLA) felügyelte. Ennek ellenére nem indult büntetőeljárás, és az áldozatok sem jutottak jogorvoslathoz, mivel kiderült, hogy nem emberkereskedelem folytán kerültek oda, így a nemzeti áldozatkezelési mechanizmuson keresztül nem juthattak igazságszolgáltatáshoz vagy támogatáshoz.

Jelenleg azonban a kártérítési irányelv (2004/80/EK) 12. cikke csak a szándékosan elkövetett erőszakos bűncselekmények áldozatainak javára írja elő a nemzeti kártérítési rendszereket, ezáltal a súlyos munkaerő-kizsákmányolás eseteire nagyon ritkán vonatkoznak. Az emberkereskedelem elleni irányelv 17. cikke erre a hiányosságra reagálva arra kötelezi a tagállamokat, hogy az emberkereskedelem áldozatai számára biztosítsanak hozzáférést az állami kártérítési rendszerekhez. A munkáltatókkal szembeni szankciókról szóló irányelv ellenben nem tartalmaz hasonló rendelkezést. A bűncselekmények áldozatai tekintetében viszont az államoknak kötelességük biztosítani az igazságszolgáltatáshoz való jogot. A súlyos munkaerő-kizsákmányolás áldozatait ennek megfelelően – a munkáltatókkal szembeni szankciókról szóló irányelv 9. cikke (1) bekezdésének c)–e) pontja értelmében – nem szabad másképp kezelni, mint az emberkereskedelem áldozatait.

Az áldozatokról szóló irányelv 16. cikke elismeri az áldozatok azon jogát, hogy a büntetőeljárás folyamán határozat szülessen az elkövető részéről nyújtandó kártérítésről. Bár a tagállami jogszabályok kivételt engedhetnek meg, a Charta 47. cikke előírja, hogy amennyiben a büntetőbíróság nem hajlandó határozni a kártérítési igényről, ezt a döntést egy másik bíróság felülvizsgálhatja.

Az FRA véleménye

Az uniós intézményeknek mérlegelniük kell a munkáltatókkal szembeni szankciókról szóló irányelv módosítását, hogy szerepeljen benne egy, az emberkereskedelem elleni irányelv 17. cikkéhez hasonló rendelkezés, miszerint az uniós tagállamok megteszik a szükséges intézkedéseket annak érdekében, hogy az emberkereskedelem áldozatai hozzáférjenek a meglévő állami kártérítési rendszerekhez.

Az uniós tagállamoknak biztosítaniuk kell, hogy a büntetőbíróságok határozzanak a súlyos munkaerő-kizsákmányolás áldozatainak minden polgári jogi követeléséről, beleértve a visszamenőleges kifizetés iránti igényeket is, ahelyett, hogy az áldozatokat a polgári bíróság elé utalják. A tagállamoknak mérlegelniük kell azt a lehetőséget, hogy amennyiben a bírácoknak nincs meg a kellő tapasztalata a polgári jogi követelések megítéléséhez, konzultálhassanak a polgári jogi bírácokkal ahelyett, hogy az áldozatot polgári bírósági eljárásba utalják.

Az áldozatok hatékony rendőrségi nyomozáshoz való jogának fenntartása

Az áldozatoknak joguk van az alapos és hatékony nyomozáshoz, amely alkalmas arra, hogy az elkövetők azonosításához és megbüntetéséhez vezessen. Ahhoz, hogy el lehessen kerülni a külföldi munkavállalókkal szemben súlyos munkaerő-kizsákmányolást elkövető személyek büntetlenségét, a rendőrségnek úgy kell reagálnia a munkaerő-kizsákmányolás jeleire, hogy ezzel ténylegesen az elkövetők bíróság elé állításának célját szolgálja, ugyanakkor az áldozatok jogaival és bizonytalan helyzetével szemben is érzékeny legyen.

A kutatás során kiderült, hogy az emberkereskedelem és a súlyos munkaerő-kizsákmányolás területén kiképzett és tapasztalt speciális rendőri egységek az általános rendőri erőknél valószínűleg hatékonyabban reagálnának az EU-n belül mozgó vagy az EU-ba érkező munkavállalók kizsákmányolt helyzetére. Az ilyen egységek gyakran nagyobb hajlandóságot mutatnak arra, hogy a kizsákmányolt munkavállalókat bűncselekmény potenciális áldozataként kezeljék, még rendezetlen tartózkodási jogállás esetén is. Miközben az emberkereskedelmi esetek kivizsgálásával megbízott, erre szakosodott rendőri egységek sok uniós tagállamban működnek, olyan rendőri egységek csak Spanyolországban és Belgiumban vannak, amelyek egyúttal a súlyos munkaerő-kizsákmányolással is foglalkoznak, és ezeket az ígéretes gyakorlat példáinak lehet tekinteni.

A speciális rendőri egységek különösen hasznosak lennének a rendőrség határokön átnyúló együttműködését igénylő esetekben. Gyakran több uniós tagállam hatóságainak kell beavatkozniuk az olyan ügyekben, amelyekben alvállalkozás, kiküldött munkavállalók, kölcsönzött munkavállalók vagy közvetítők szerepelnek, illetve amikor az áldozatok vagy a szemtanúk még a vallomás felvétele előtt visszatérnek a származási országukba. Miközben a spanyolországi és belgiumi szakértők hangsúlyozták a határokön átnyúló nyomozás során látott kihívásokat, meglepően kevés szakértő tapasztalt ilyen eseteket.

Az FRA véleménye

A rendőrségi nyomozások hatékonyságának javítása érdekében az uniós tagállamoknak mérlegelniük kellene a speciális rendőri egységek létrehozásának és a rendőrség és az ellenőrző hatóságok, például a munkaügyi felügyelőségek és a pénzügyőrség közötti szoros együttműködési kapcsolatok kialakításának lehetőségét.

Fokozni kell a bűnüldöző szervek közötti, határokön átnyúló együttműködést, hogy elérje a szervezett bűnözés más területein meglósult együttműködés szintjét.

A jövő útja

Ha nem sikerül jelentősen fokozni a munkaügyi normák védelmére tett erőfeszítéseket, fennáll a veszélye annak, hogy ezek tovább fognak romlani. Mivel az életszínvonalban érzékelt óriási különbségek és a növekvő mobilitás arra készíti a munkavállalókat, hogy elfogadják az elégtelen munkafeltételeket, ezt a kérdést nem szabad a globalizált munkaerőpiacra bízni – szigorú felügyeletre és ellenőrzésre van szükség, amibe a súlyos jogsértések esetére vonatkozó büntetőjogi rendelkezések is beletartoznak.

„A szegénység és a jólét csökkenése termékeny talajt ad a kizsákmányolás büntethető formáinak. [...] A globális fogyasztói bázis gyors bővülésével jelentősen megnő az olcsó munkaerő iránti kereslet, ami a munkaerő nagyobb fokú kizsákmányolásához vezet a hagyományosan érintett ágazatokban, amilyen a vendéglátás, az építőipar vagy a takarítási szolgáltatások. Az ezzel a jelenséggel jellemzően nem érintett iparágak is célponttá válhatnak.”

(Europol [2015], Exploring tomorrow's organised crime, Hága, Europol. 26. o.)

Összességében véve a következő pontokat érdemes nyomatékosítani.

A jogi keret megerősítése a munkavállalók tisztességes és igazságos munkafeltételekhez való jogának védelmében

Unió szintű konszenzusra kell jutni arról, hogy a súlyos munkaerő-kizsákmányolás elfogadhatatlan, és minden munkavállalónak joga van a hatékony jogvédelemhez. Néhány tagállamban a büntetőjog még ma is csak a rendezetlen jogállású harmadik országbeli állampolgárokat védi a súlyos kizsákmányolással szemben. Más országokban az összes munkavállaló védelmet élvez. Ezek az ellentmondások a világos, ésszerű normák hiányát tükrözik.

A konszenzus hiánya a felügyelő hatóságok és büntető igazságszolgáltatási rendszerek közötti együttműködést is gátolja a több tagállamot érintő ügyekben, különösen ha munkaközvetítő és munkaerő-kölcsönző cégek, kiküldött munkavállalók vagy alvállalkozói láncok szerepelnek a folyamatban, illetve olyan esetekben, amikor az áldozatok vagy a szemtanúk még az előtt hazautaztak, hogy a tanúvallomásukat felvették volna. Az együttműködés büntetőjogi alapjának közelítése normatív konszenzusról tanúskodna, és jelentősen javítaná az együttműködést. Módot kellene találni a munkáltatókkal szembeni szankciókról szóló irányelv

példájának követésére a tekintetben, hogy az EUMSZ 83. cikkének (2) bekezdését használja lehetséges alapként a szociálpolitika végrehajtásában a bűncselekmények meghatározására szolgáló minimumszabályok megállapításához.

A felügyeleti rendszerek, munkahelyi ellenőrzések és vizsgálatok javítása

Meghatározó szerepe van a felügyeleti funkciót gyakorló ellenőrző szervezeteknek. Sok uniós tagállamnak jelentősen bővítenie kellene a munkahelyi ellenőrzések körét. Néhány esetben ígéretes módszerekkel sikerült javítani az ellenőrzést és a rendfenntartást, ami helyenként nyomatékosította a munkaügyi felügyelők és a rendőrök közötti együttműködést.

Az áldozatok bejelentési hajlandóságának növelése

Többet kell tenni azon a területen is, hogy az áldozatok lehetőséget és bátorítást kapjanak ahhoz, hogy a súlyos munkaerő-kizsákmányolást bejelentésük a munkaügyi felügyelőség vagy a rendőrség felé. Az uniós tagállamoknak arra kell törekedniük, hogy a büntető igazságszolgáltatás igénybevétele vonzóbb és járhatóbb út legyen az áldozatok számára. A büntetőeljárás keretében nyújtott visszamenőleges kifizetés és kártérítés csak egy a fontos tényezők sorában.

Az FRA kutatása bemutatja az áldozatok igazságszolgáltatáshoz való jogának számos akadályát, egyúttal azonban ígéretes módszereket is mutat a jogtudatosság növelésére és az áldozatok jogaikért való kiállásának támogatására. A szakszervezetek és más civil társadalmi szereplők egyre inkább felismerik, hogy milyen fontos szerep vár rájuk e téren.

A specializáció és a határokon átnyúló együttműködés megerősítése a súlyos munkaerő-kizsákmányolás minden területén

Fel kell ismerni, hogy a bűnszervezeteknek – gyakran transznacionális működésű, kétes munkaközvetítő és munkaerő-kölcsönző cégek formájában – egyre nagyobb szerepük van a migránsokkal szembeni súlyos munkaerő-kizsákmányolásban. A rendőrségnek és az államügyészségnek fokozott erőfeszítésekkel kell törekedniük arra, hogy az elkövetőket bíróság elé állítsák. Néhány uniós tagállamban speciális rendőri egységeket hoztak létre; ezek a határokon átnyúló együttműködést is megkönnyítik, ezért el kell ismerni, hogy ígéretes módszert képviselnek.

Az emberkereskedelem ellen létrehozott intézményi struktúrákat a súlyos munkaerő-kizsákmányolással szemben is be kell vetni. A kizárólag az emberkereskedelemre koncentráló intézményi keretek és eljárások nem fordítanak elegendő figyelmet a súlyos munkaerő-kizsákmányolásra, amennyiben az nem meríti ki az emberkereskedelem definícióját.

A prevenció erősítése, beleértve a kötelező normák és a megbízható márkajelzések rendszerét

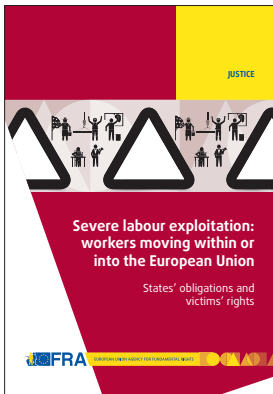
Az FRA szorgalmazza, hogy az uniós intézmények és tagállamok fokozzák a prevenció intézkedéseket, például azzal, hogy a közbeszerzési eljárásokban megakadályozzák a kizsákmányoló akaratlan támogatását, és hatékonyabb rendszereket vezetnek be a rendes munka normáinak meghatározására

és az ezeknek a normáknak megfelelő termékek és szolgáltatások márkajelzésére. A fogyasztók ezáltal jobban fel tudnák mérni annak a veszélyét, hogy súlyosan kizsákmányoló munkafeltételekkel előállított terméket vásárolnak.

A súlyos munkaerő-kizsákmányolással szembeni zéró tolerancia légkörének megteremtése a társadalomban

A súlyos kizsákmányolással szembeni zéró tolerancia légköre teremti meg az alapot az összes munkavállalót megillető szociális jogokhoz és emberi méltósághoz – az EU alapját képező értékek fontos elemeihez. A politikusoknak, a médiának és más, nyilvánosan felszólaló személyeknek tisztában kell lenniük azzal, hogy milyen felelősség jár ezzel a kiváltsággal.

A munkavállalók kizsákmányolása nem elszigetelt vagy marginális jelenség. Hiába hatja át a mindennapi életet, a súlyos munkaerő-kizsákmányolás és a harmadik országbeli állampolgárokat és uniós polgárokat – munkavállalóként, de fogyasztóként is – érintő hátrányos hatásai a kutatók részéről eddig nem kaptak kellő figyelmet. Az FRA által végzett széles körű terepmunka és másodelemzés elsőként ad átfogó képet az egyik uniós tagállamból másikba költöző vagy egy harmadik országból az EU-ba érkező munkavállalók súlyos kizsákmányolásának különféle büntethető formáiról. A kutatás célja az ismeretek hiányosságainak pótlása volt, hogy ezáltal tenni lehessen a súlyos munkaerő-kizsákmányolás jelenlegi hallgatóságos elfogadása ellen. A jelentés megnevezi az ilyen kizsákmányoláshoz hozzájáruló kockázati tényezőket, áttekinti a helyzet javítására szolgáló eszközöket és felhívja a figyelmet arra, hogy az uniós intézmények és tagállamok milyen nehézségekbe ütköznek az EU-n belül mozgó vagy az EU-ba érkező munkavállalók rendes munkafeltételekhez való jogának valóra váltásában. A kutatás célja, hogy az uniós intézményeket és a tagállamokat támogassa a súlyos munkaerő-kizsákmányolás megelőzésében, az olyan helyzetek felügyeletében, ahol súlyos munkaerő-kizsákmányolás fordul elő, és az áldozatok igazságszolgáltatásához való jogának érvényesítésében.

További információk:

A munkaerő-kizsákmányolás súlyos formáiról szóló FRA-jelentést – *Severe labour exploitation: workers moving within or into the European Union. States' obligations and victims' rights* (Súlyos munkaerő-kizsákmányolás: az Európai Unión belül mozgó vagy ide érkező munkavállalók. Az államok kötelezettségei és az áldozatok jogai) (2015) – lásd: <http://fra.europa.eu/en/publication/2015/severe-labour-exploitation-workers-moving-within-or-european-union>

Lásd még az FRA e területtel foglalkozó kiadványait:

- FRA (2015), *Victims of crime in the EU: the extent and nature of support for victims* (Bűncselekmények áldozatai az Európai Unióban: az áldozatoknak nyújtott támogatás mértéke és jellege), Luxembourg, Kiadóhivatal, <http://fra.europa.eu/en/publication/2014/victims-crime-eu-extent-and-nature-support-victims> (angolul érhető el); lásd még a 23 hivatalos uniós nyelven olvasható összefoglalót, <http://fra.europa.eu/en/publication/2015/victims-crime-eu-extent-and-nature-support-victims-summary>;
- FRA (2015), *Legal entry channels to the EU for persons in need of international protection: a toolbox* (Az EU-ba vezető legális beutazási csatornák nemzetközi védelemre szoruló személyek számára: eszközkészlet), Luxembourg, Kiadóhivatal, <http://fra.europa.eu/en/publication/2015/legal-entry-channels-eu-persons-need-international-protection-toolbox> (angolul érhető el);
- FRA (2014), *Criminalisation of migrants in an irregular situation and of persons engaging with them* (A rendezetlen jogállású migránsok és a velük foglalkozó személyek kriminalizálása), Luxembourg, Kiadóhivatal, <http://fra.europa.eu/en/publication/2014/criminalisation-migrants-irregular-situation-and-persons-engaging-them> (angolul érhető el);
- FRA (2013), *Fundamental rights at Europe's southern sea borders* (Alapvető jogok Európa déli tengeri határainál), Luxembourg, Kiadóhivatal, <http://fra.europa.eu/en/publication/2013/fundamental-rights-europes-southern-sea-borders> (angolul érhető el); lásd még a különböző uniós nyelveken elérhető összefoglalást, <http://fra.europa.eu/en/publication/2013/fundamental-rights-europes-southern-sea-borders-summary>;
- FRA (2011), *Migrants in an irregular situation employed in domestic work: Fundamental rights challenges for the European Union and its Member States* (Háztartási alkalmazottként dolgozó, rendezetlen jogállású migránsok: Alapvető kihívások az Európai Unió és tagállamai számára), Luxembourg, Kiadóhivatal, <http://fra.europa.eu/en/publication/2012/migrants-irregular-situation-employed-domestic-work-fundamental-rights-challenges> (angolul, franciául és németül érhető el).

© Az Európai Unió Alapvető Ügynöksége, 2015
Fotó: © FRA

FRA – AZ EURÓPAI UNIÓ ALAPJOGI ÜGYNÖKSÉGE

Schwarzenbergplatz 11 – 1040 Bécs – Ausztria
Tel. +43 158030-0 – Fax +43 158030-699
fra.europa.eu – info@fra.europa.eu
[facebook.com/fundamentalrights](https://www.facebook.com/fundamentalrights)
[linkedin.com/company/eu-fundamental-rights-agency](https://www.linkedin.com/company/eu-fundamental-rights-agency)
twitter.com/EURightsAgency

Print: ISBN 978-92-9491-165-0, doi:10.2811/564055
PDF: ISBN 978-92-9491-180-3, doi:10.2811/744696